Razglednice, ki marsikomu budijo spomine na otroštvo

Maksim Gaspari *Njegove razglednice so z začetkom tega stoletja utonile v pozabo, po dolgih letih so spet na voljo v petih motivih*

Cerkniški studio Zibka je pred kratkim izdal že četrti komplet s petimi božično-novoletnimi razglednicami z motivi slikarja Maksima Gasparija. Novih razglednic se bodo razveselili tudi tisti, ki pišejo voščila za veliko noč. Za december je upodobil največ razglednic o pomembnem krščanskem dogodku ter navadah in običajih, ki spremljajo božične praznike.

PRIMOŽ HIENG

»Maksim Gaspari (1883–1980) nam je v dragocenem opusu razglednic zapustil okoli petsto motivov,« je povedal Robert Kužnik iz studia Zibka. »Veliko jih je iz prve svetovne vojne, ko so slovenski fantje na bojišča prejemali razglednice od svojih domačih. Upodabljal je krščanske praznike ter ljudske običaje okrog božiča in velike noči. Na njih so pogosto podobe slovenskih deklet in fantov v narodnih oblačilih. Gaspari velja za vernega kronista ljudskega življenja in navad ter sveta, ki ga več ni,« je dodal Kužnik.

Novih razglednic se bodo razveselili tudi tisti, ki pišejo voščila za veliko noč.

»Redkokateri umetnik se je tako povezal s slovenskim človekom kot Maksim Gaspari. Rodovi so ga spremljali in sprejemali in Gaspari je spremljal rodove. Srečnejši so si lahko kupili njegove oljne ali v posebni mešani tehniki slikane podobe, preprostemu človeku so prišle te pred oči vsaj v reprodukcijah, prav vsem pa so govorile in še govore Gasparijeve ilustracije, raztresene po knjigah, revijah, priložnostnih tiskih in še prav posebno na razglednicah. Prav v teh prazničnih dneh bodo marsikatere Gasparijeve voščilnice prinašale najboljše želje za novo leto. Gaspari je postal sinonim za slovensko folkloro v upodabljajoči umetnosti, resda romantično obarvano in naivno prisrčno, toda prav s tem je odprl mnogo vrat in si pridobil množico občudovalcev,«

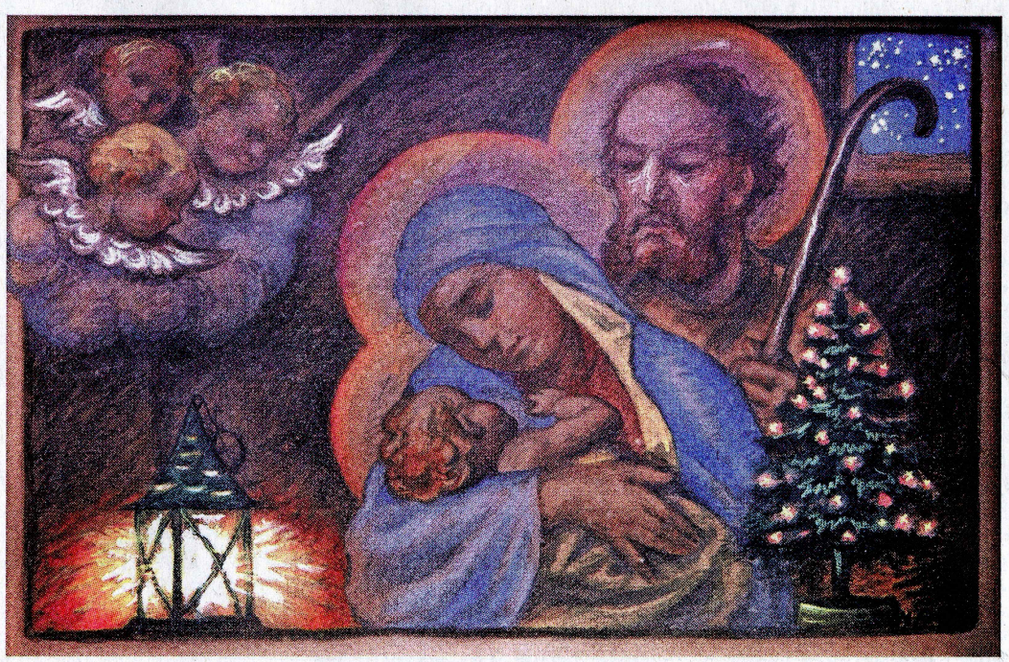
Svatje, 1918 FOTOGRAFIJE ROBERT KUŽNIK

Jezuščka vodijo, 1940

Sveti trije kralji

Sveta družina, 1938

Umetnikov avtoportret
FOTO PRIMOŽ HIENG

je leta 1986 zapisala Vera Baloh v katalogu ob razstavi Gasparijevih ilustracij, ki so jo pripravili v Narodni galeriji v Ljubljani. Slikarjeve razglednice si lahko poleg slik in drugega likovnega gradiva ogledamo tudi na letošnji razstavi, ki je na ogled do 31. oktobra v Slovenskem etnografskem muzeju.

Največ za december

Njegove razglednice so z začetkom tega stoletja utonile v pozabo. Veliko ljudi starejše generacije se nostalgično spominja, kako so dobivali pošto od sorodnikov, znancev in prijateljev ter jo zbirateljsko zatikali za kredence in okvirje ogledal. Posebno veseli so bili Gasparijevih razglednic Slovenci v tujini: vse, kar je prišlo iz Slovenije, jim je obujalo spomine na zibelko domovino.

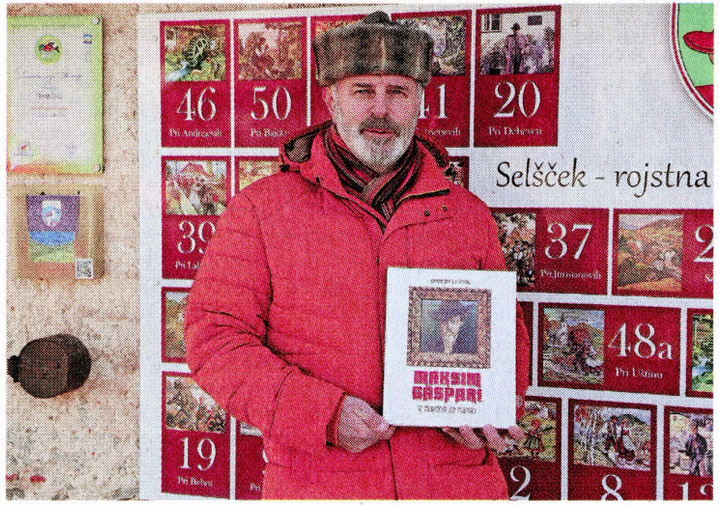
Za vse, ki bi si želeli Gasparijeve razglednice, so po dolgih letih na voljo v petih motivih, ki prikazujejo božično-novoletne praznike. *Sveta družina in Rojstvo* ter *Slovenska madona* sta razglednici, na katerih je Gaspari naslikal rojstvo Jezusa. Razglednica *Tepežkanje* je spomin na praznik nedolžnih otročičev. Nekoč so se tepežnega dne najbolj veselili prav otroci. Tepežni dan, ki je 28. decembra, je bil namreč edini dan v letu, ko so lahko s šibo, vejami ali palico tepežkali odrasle. Običaj je bil v času naših prababic in babic blagoslov, ki naj bi z narave, to ponazarja šiba, prehajal na ljudi. Starejšim naj bi prinesel zdravja, dekletom izpolnil željo za dobro možitev, živalim v hlevu dobro rejenje, celo po drevesnih deblih so švrknili, da bi naslednje leto bogato obrodila.«

Navdih je črpal iz domoljubja in ljudske folklore. Zato so nam liki in motivi tako domači.

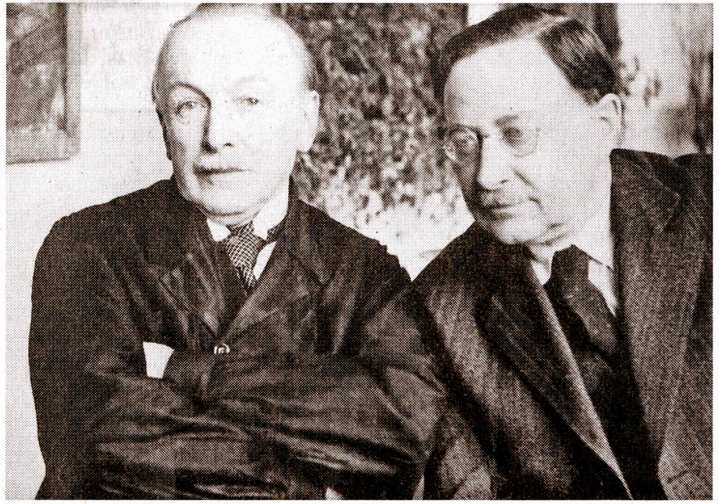
Ljudski godci, koledniki je naslednji motiv, značilen za božično-novoletni čas. Koledniki so hodili od hiše do hiše in voščili vse dobro, zdravja in sreče. Gasparijeva razglednica predstavlja godce, kakršni so bili značilni za življenje na podeželju. Nadvse zanimivi so Sveti trije kralji z lectom, majoliko in rožmarinom. Oblečeni so v preprosta oblačila in pokriti s polhovkami, za katerimi je zataknjen značilen slovenski šopek.

Za december je Gaspari upodobil največ razglednic o pomembnem krščanskem dogodku ter navadah in običajih, ki spremljajo božične praznike.

Razglednice so naprodaj v studiu Zibka v Cerknici, Slovenskem etnografskem muzeju in Mohorjevi knjigarni v Celju, v Cerknici pa v papirnici List, Centru za obiskovalce Cerkniško jezero in Notranjski hiši v Selščku, Gasparijevi rojstni vasi. »Gaspari je v svojih delih upodabljal slovenske običaje in jih tako približal širšemu občinstvu,« je povedal Robert Kužnik. »Navdih je črpal iz domoljubja in ljudske folklore. Zato so nam liki in motivi tako domači in marsikomu obudijo spomine na otroštvo,« je sklenil Kužnik.

Robert Kužnik je lani izdal izjemno monografijo *Maksim Gaspari: iz naroda za narod*. FOTO IVO ŽAJDELA

Večna prijatelja: mecen Josip Nikolaj Sadnikar (levo) in slikar Maksim Gaspari FOTO OSEBNI ARHIV

BOGASTVO RAZGLEDNIC

Na Gasparijevi razstavi v Slovenskem etnografskem muzeju lahko o bogastvu razglednic preberemo: »Po prvi svetovni vojni so razglednice postale del množične propagande oziroma posebna zvrst reklamnih tiskovin, s katerimi so podjetja komunicirala s kupci. Bile so medij, s katerim je dijaško umetniško društvo Vesna na Dunaju na začetku 20. stoletja vstopilo v polje množične kulture. Leta 1904 je klub založil in izdal 36.000 razglednic, tudi serijo *Slovensko dekle* Maksima Gasparija.« Med prvo svetovno vojno in po njej je umetnik ustvaril tri izstopajoče tematske serije: *Vojska v slikah*, razglednice v podporo majniški deklaraciji iz leta 1917 in razglednice ob koroškem plebiscitu 10. oktobra 1920. V vse je vključil tipizirane sestavine slovenske dediščine. Motivni svet Gasparijevih razglednic po drugi svetovni vojni je vse bolj postajal trženjska sestavina v množični kulturi.